

ANDRZEJ JAKUBOWSKI
URSZULA BRONISZ
ANDRZEJ MISZCZUK

POLITYKA SPÓJNOŚCI
ORAZ EUROPEJSKI INSTRUMENT SĄSIEDZTWA I PARTNERSTWA
JAKO NARZĘDZIA WSPARCIA WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ
NA WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH GRANICACH
UNII EUROPEJSKIEJ

WPROWADZENIE

Celem artykułu jest dokonanie analizy porównawczej programów współpracy transgranicznej (PWT) realizowanych wzdłuż granic Polski w latach 2007-2013 i finansowanych w ramach dwóch instrumentów: Europejskiej Współpracy Terytorialnej oraz Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa. Analiza głównych celów programów, obszarów wsparcia, ram finansowych oraz najważniejszych efektów zrealizowanych w ich ramach projektów, pozwoli na uchwycenie podobieństw i różnic charakteryzujących współpracę transgraniczną realizowaną na wewnętrznych i zewnętrznych granicach Unii Europejskiej (UE).

Dr ANDRZEJ JAKUBOWSKI – Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej; adres do korespondencji: al. Kraśnicka 2cd, 20-718 Lublin; e-mail: andrzej.jakubowski@poczta.umcs.lublin.pl

Dr URSZULA BRONISZ – Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej; adres do korespondencji: al. Kraśnicka 2cd, 20-718 Lublin; e-mail: urszula.bronisz@poczta.umcs.lublin.pl

Prof. dr hab. ANDRZEJ MISZCZUK – Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych EUROREG, Uniwersytet Warszawski; adres do korespondencji: ul. Krakowskie Przedmieście 30, 00-927 Warszawa; e-mail: a.miszczuk@uw.edu.pl

1. UWARUNKOWANIA WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ NA WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH GRANICACH UE

Zgodnie z Europejską Konwencją Ramową o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi¹ przez współpracę transgraniczną należy rozumieć każde wspólnie podjęte działanie, mające na celu umocnienie i dalszy rozwój sąsiedzkich kontaktów między wspólnotami i władzami terytorialnymi dwóch lub większej liczby państw. Zakres tej współpracy jest ograniczony właściwościami wspólnot i władz terytorialnych, określonymi przez prawo wewnętrzne każdego z państw. W myśl Europejskiej Karty Regionów Granicznych i Transgranicznych² jej celami są m.in.: nowa jakość granic, które powinny stać się miejscem spotkań, wygładzenie „szwów” europejskiej polityki przestrzennej, pokonywanie deficytów położenia, wzmacnianie transgranicznej ochrony środowiska oraz wspieranie transgranicznej współpracy kulturalnej.

Współpraca transgraniczna realizowana na wewnętrznych i zewnętrznych granicach UE determinowana jest szeregiem różnorodnych uwarunkowań, spośród których do najważniejszych należy zaliczyć:

- różne wektory oraz tempo procesów integracyjnych,
- odmienny charakter granicy oraz poziom jej przenikalności,
- dystans instytucjonalny,
- asymetrię w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Najbardziej istotny wpływ na kształt i zakres współpracy transgranicznej realizowanej na granicach Polski miało rozszerzenie UE w 2004 r., w wyniku którego nowymi członkami wspólnoty stało się 10 państw, w tym Polska oraz trzy państwa z nią sąsiadujące: Czechy, Słowacja i Litwa. Jednocześnie poza tym obszarem pozostały: Ukraina, Białoruś oraz Rosja, które stały się bezpośrednimi sąsiadami UE. Rozszerzenie UE z 2004 r. miało również istotne konsekwencje w zakresie finansowania współpracy transgranicznej. O ile programy współpracy transgranicznej na granicach wewnętrznych UE realizowane były ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach programu INTERREG, a od 2007 r. – w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT), o tyle dla nowej wschodniej zewnętrznej granicy UE przewidziano utworzenie zupełnie nowego instrumentu finansowego – Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP).

¹ Europejska Konwencja Ramowa o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi, Dz.U. 1993, Nr 61, poz. 287.

² *European Charter for Border and Cross-Border Regions, Association of European Border Regions*, Gronau 2011, http://www.aebr.eu/files/publications/110915_Charta_EN_clean.pdf [dostęp: 29.04.2017], s. 7-10.

Zakres oraz efektywność współpracy transgranicznej determinowane są również przez charakter granicy państwowej oraz stopień jej przenikalności. Granice państwowe mogą pełnić funkcje³:

- dezintegrującą, tj. zamykania się na wszelkie kontakty, np. w sytuacji wrogich kontaktów międzypaństwowych,
- fragementacyjną, co oznacza otwieranie się tylko na niektóre impulsy lub różnicowanie przenikalności w stosunku do poszczególnych państw,
- integrującą, charakteryzującą się wysokim stopniem otwartości i intensywności kontaktów.

Przystąpienie Polski do struktur europejskich sprawiło, iż granice z Niemcami, Czechami, Słowacją oraz Litwą stały się wewnętrznymi granicami UE, nabierając cech granic otwartych i integracyjnych, natomiast granice z Ukrainą, Białorusią i Rosją – granicami zewnętrznymi UE o funkcjach fragementacyjnych, uszczelnionymi na skutek wprowadzenia ruchu wizowego oraz przystąpienia Polski do Układu z Schengen⁴. Sytuacja ta w znacznej mierze determinuje obecny charakter współpracy.

Za jedną z głównych barier współpracy transgranicznej należy również uznać dystans instytucjonalno-organizacyjny, przejawiający się przede wszystkim w zróżnicowanym zakresie kompetencji władz lokalnych i regionalnych funkcjonujących po obu stronach granicy państwowej. Powiązania transgraniczne rozwijają się efektywniej, gdy po obu stronach granicy mamy do czynienia z regionami państw zdecentralizowanych, tj. autonomicznymi lub samorządowymi. Z kolei w sytuacji, w której co najmniej jedno z państw ma charakter scentralizowany, pojawia się konieczność angażowania władz centralnych jako podmiotu decyzyjnego, co w istotny sposób komplikuje realizację wspólnych przedsięwzięć o charakterze transgranicznym⁵. W przypadku Polski, Niemiec, Republiki Czeskiej, Słowacji oraz Litwy każdy ze szczebli samorządu terytorialnego posiada wyraźnie określone kompetencje, dysponując własnymi dochodami i budżetem, zaś samodzielność poszczególnych jednostek podlega ochronie prawnej, zgodnie z zapisami Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego. Cech takich w dużej mierze pozbawiony jest natomiast podział administracyjny Ukrainy, Białorusi i Rosji⁶.

³ A. MORACZEWSKA, *Transformacja granic Polski*, Lublin: Wydawnictwo UMCS 2008, s. 28.

⁴ A. JAKUBOWSKI, U. BRONISZ, *Granica Unii Europejskiej jako czynnik (dez)aktywizujący rozwój i konkurencyjność obszarów przygranicznych*, w: *Wybrane aspekty rozwoju i konkurencyjności nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej*, red. A. Grynia, Wilno: Uniwersytet w Białymstoku 2015, s. 630.

⁵ A. JAKUBOWSKI, A. MISZCZUK, B. KAWAŁKO, T. KOMORNICKI, R. SZUL, *The New EU's Borderland: Cross-border Relations and regional development*, Oxon–New York: Routledge 2017, s. 156.

⁶ W 2014 r. na Ukrainie rozpoczęły się prace nad reformą administracyjną państwa.

Do kluczowych czynników determinujących współpracę transgraniczną należy również zaliczyć uwarunkowania o charakterze społeczno-ekonomicznym, obejmujące przede wszystkim dysproporcje w poziomie rozwoju gospodarczego⁷. Położenie przy granicy oczywiście może stanowić potencjalną szansę rozwojową, w tym kontekście ważna jest jednak siła gospodarcza sąsiednich państw i regionów.

Tab. 1. Dysproporcje rozwojowe regionów (NUTS2) położonych przy wewnętrznych i zewnętrznych granicach UE w Polsce według PKB *per capita* według parytetu siły nabywczej w 2014 r.

GRANICE WEWNĘTRZNE UE		
Granica polsko-niemiecka	Zachodniopomorskie – Meklemburgia-Pomorze Przednie	1 : 1,53
	Lubuskie – Brandenburgia	1 : 1,63
	Dolnośląskie – Saksonia	1 : 1,21
Granica polsko-czeska	Dolnośląskie – Region Północnowschodni	1 : 0,90
	Opolskie – Morawy Środkowe	1 : 1,26
	Opolskie – Kraj Śląsko-Morawski	1 : 1,36
	Śląskie – Kraj Śląsko-Morawski	1 : 1,01
Granica polsko-słowacka	Śląskie – Słowacja Środkowa	1 : 0,84
	Małopolskie – Słowacja Środkowa	1 : 1,05
	Małopolskie – Słowacja Wschodnia	1 : 0,91
	Podkarpackie – Słowacja Wschodnia	1 : 1,15
Granica polsko-litewska	Podlaskie – Litwa	1 : 1,43
GRANICE ZEWNĘTRZNE UE		
Granica polsko-ukraińska	Podkarpackie – Obwód lwowski	1 : 0,41
	Lubelskie – Obwód lwowski	1 : 0,41
	Lubelskie – Obwód wołyński	1 : 0,33
Granica polsko-białoruska	Lubelskie – Obwód brzeski	1 : 0,69
	Podlaskie – Obwód brzeski	1 : 0,65
	Podlaskie – Obwód grodzieński	1 : 0,71
Granica polsko-rosyjska	Warmińsko-mazurskie – Obwód kaliningradzki	1 : 0,93

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Eurostat Database, <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>; Rosstat, <http://www.gks.ru>; Belstat, www.belstat.gov.by; Ukrstat, <http://www.ukrstat.gov.ua/>; Oficjalne kursy walut wg Komisji Europejskiej – Infoeuro: http://ec.europa.eu/budget/contracts_grants/info_contracts/infoeuro/index_en.cfm; przeliczniki parytetu siły nabywczej według Banku Światowego: <http://data.worldbank.org/indicator/PA.NUS.PPP?view=chart> [dostęp: 29.03.2017].

Z przedstawionych w tabeli 1 danych ukazujących poziom dysproporcji rozwojowych regionów (NUTS2) położonych przy wewnętrznych i zewnętrznych granicach UE w Polsce, mierzony wartością PKB *per capita* według parytetu siły nabywczej wynika, że największą asymetrią charakteryzuje się pogranicze polsko-ukraińskie, polsko-białoruskie (na korzyść regionów polskich) oraz polsko-niemieckie (na

⁷ A. MISZCZUK, *Dysproporcje społeczno-ekonomiczne jako uwarunkowanie współpracy transgranicznej (na przykładzie pogranicza polsko-ukraińskiego)*, w: *Kadry dla gospodarki transgranicznej*, red. M. Kowerski, I. Pieczykolan, Zamość: WSZiA w Zamościu 2012, s. 37-50.

niekorzyść regionów polskich). Z kolei wyraźnie mniejsze dysproporcje rozwojowe obserwowane są w przypadku pogranicza polsko-czeskiego, polsko-słowackiego oraz polsko-rosyjskiego⁸.

2. WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA W RAMACH EUROPEJSKIEJ WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ ORAZ EUROPEJSKIEGO INSTRUMENTU SĄSIEDZTWA I PARTNERSTWA W LATACH 2007-2013

Europejska Współpraca Terytorialna (EWT) jako jeden z celów polityki spójności dąży do wspierania, promocji oraz realizacji wspólnych inicjatyw o charakterze międzynarodowym na obszarze Unii Europejskiej, będąc kontynuacją programów współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej realizowanych w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III 2004-2006. W latach 2007-2013 na EWT składały się 3 typy programów operacyjnych, tj.: współpraca transgraniczna, współpraca transnarodowa oraz współpraca międzyregionalna. W okresie tym Polska uczestniczyła w siedmiu programach dotyczących współpracy transgranicznej realizowanych na granicy wewnętrznej UE w ramach EWT. Dodatkowo brała udział w dwóch programach transgranicznych realizowanych na zewnętrznych granicach UE w ramach EISP, stanowiącego inicjatywę Komisji Europejskiej, mającą na celu rozwój współpracy między UE a państwami partnerskimi spoza UE (tabela 2). Beneficjentami programów z zakresu współpracy transgranicznej były przede wszystkim jednostki samorządowe, ich związki i stowarzyszenia, jednostki administracji ustanowione przez państwo lub samorząd w celu zapewnienia usług publicznych, organizacje pozarządowe non-profit oraz Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej.

Programy współpracy transgranicznej realizowane na wewnętrznej granicy UE ukierunkowane były przede wszystkim na rozwój infrastruktury transportowej i poprawę dostępności komunikacyjnej (7 programów), rozwój kontaktów i współpracy transgranicznej (5 programów), turystykę oraz ochronę środowiska (po 4 programy), a także rozwój kultury, sztuki i edukacji; ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój przedsiębiorczości (po 3 programy). Z kolei w obydwu programach współpracy transgranicznej realizowanych z udziałem Polski na zewnętrznych granicach UE zawarto priorytety dotyczące infrastruktury transportowej i poprawy dostępności komunikacyjnej, rozwoju turystyki, ochrony środowiska oraz rozwoju przedsiębiorczości (tabela 3).

⁸ Dane na poziomie NUTS2 dla Litwy obejmują obszar całego kraju, czyniąc powyższe zestawienie nieporównywalnym.

Tab. 2. Programy współpracy transgranicznej UE z udziałem Polski

Nazwa programu	Główny cel	Osie priorytetowe/działania	Budżet programu (w mln euro)
		GRANICE WEWNĘTRZNE UE	Łącznie: 1031,9 (w tym dofinansowanie EFRR: 802,2)
PO WT Polska (województwo zachodnio-pomorskie) – Niemcy (Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia)	Przyczynianie się do równomiernego i zrównoważonego rozwoju obszaru wsparcia i transgranicznego zblżenia mieszkańców i instytucji	<p>I. Wspieranie działań na rzecz infrastruktury służącej współpracy transgranicznej i poprawie stanu środowiska w obszarze pogranicza</p> <p>1.1. Poprawa transgranicznych połączeń komunikacyjnych</p> <p>1.2. Wsparcie transgranicznej struktury gospodarczej</p> <p>1.3. Działania na rzecz poprawy jakości wody, ochrony środowiska, zachowania krajobrazu</p> <p>II. Wspieranie transgranicznych kontaktów gospodarczych i wspieranie współpracy gospodarczo-naukowej</p> <p>2.1. Wspieranie polsko-niemieckich kontaktów gospodarczych i sieci współpracy gospodarczej</p> <p>2.2. Działania na rzecz transgranicznego marketingu turystycznego i pozyskiwania inwestorów</p> <p>2.3. Wspieranie transgranicznej współpracy i sieci ośrodków naukowych, badawczych i technologicznych</p> <p>III. Transgraniczny rozwój zasobów ludzkich oraz wsparcie współpracy transgranicznej w zakresie kultury, edukacji i ochrony zdrowia</p> <p>3.1. Wspólne projekty w zakresie kwalifikacji zawodowych, edukacji ekologicznej, wspieranie wydawania wspólnych świadectw i uprawnień zawodowych</p> <p>3.2. Wspieranie współpracy jednostek samorządu terytorialnego oraz publicznych i niepublicznych ośrodków kulturalnych, stowarzyszeń i innych instytucji</p> <p>I. Wspieranie infrastruktury oraz poprawa stanu środowiska</p> <p>1.1. Budowa i poprawa infrastruktury</p> <p>1.2. Ochrona i gospodarowanie zasobami naturalnymi i kulturowymi oraz ochrona przeciwpożarowa i usuwanie skutków katastrof oraz zapobieganie im</p> <p>1.3. Rozwój regionalny i planowanie regionalne oraz rozwój między jednostkami samorządu terytorialnego</p> <p>II. Wspieranie powiązań gospodarczych oraz współpracy sektorów gospodarki i nauki</p> <p>2.1. Działania wspierające gospodarkę</p> <p>2.2. Regionalny i lokalny marketing</p> <p>2.3. Wspieranie sieci i kooperacja w zakresie B+R</p> <p>III. Wspieranie dalszego rozwoju zasobów ludzkich i transgranicznej kooperacji</p> <p>3.1. Wspieranie projektów z zakresu kształcenia oraz zatrudnienia</p> <p>3.2. Współpraca i spotkania (FMP) i projekty sieciowe</p> <p>IV. Pomoc techniczna</p> <p>4.1. Przygotowanie, realizacja, monitoring, ocena i kontrola interwencji</p> <p>4.2. Działania uzupełniające Pomoc techniczną</p>	156,3 (w tym dofinansowanie EFRR: 132,8)
PO WT Polska (województw lubuskie) – Niemcy (Brandenburgia)	Pokonywać granice: redukcja niedogodności spowodowanych położeniem przygranicznym i wspólny rozwój regionu Polska (województwo lubuskie) – Brandenburgia		146,5 (w tym dofinansowanie EFRR: 124,5)

<p>Polska (województwo lubuskie i województwo dolnośląskie) – Niemcy (Saksonia)</p>	<p>Zapewnienie konkurencyjności obszaru wsparcia poprzez wyrównywanie warunków ramowych dla likwidowania nierówności gospodarczych i strukturalnych. Utożsamianie się mieszkańców z obszarem wsparcia dzięki wzmutnieniu współpracy</p>	<p>I. Rozwój transgraniczny 1.1. Gospodarka i nauka 1.2. Turystyka i działalność uzdrowiskowa 1.3. Transport i komunikacja 1.4. Środowisko przyrodnicze 1.5. Ład przestrzenny i planowanie regionalne II. Transgraniczna integracja społeczna 2.1. Kształcenie i szkolenie 2.2. Kultura i sztuka 2.3. Infrastruktura społeczna 2.4. Bezpieczeństwo publiczne 2.5. Rozwój współpracy partnerskiej 2.6. Fundusz Małych Projektów III. Pomoc techniczna</p>	<p>123.7 (w tym dofinansowanie EFRR: 105,1)</p>
<p>PO WT Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska</p>	<p>Wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru pogranicza polsko-czeskiego poprzez wzmacnianie jego konkurencyjności i spójności oraz poprzez promowanie partnerskiej współpracy jego mieszkańców</p>	<p>I. Wzmacnianie dostępności komunikacyjnej, ochrona środowiska, profilaktyka zagrożeń 1.1. Wzmacnianie dostępności komunikacyjnej 1.2. Ochrona środowiska 1.3. Profilaktyka zagrożeń II. Poprawa warunków rozwoju przedsiębiorczości i turystyki 2.1. Rozwój przedsiębiorczości 2.2. Wspieranie rozwoju turystyki 2.3. Wspieranie współpracy w zakresie edukacji III. Wspieranie współpracy społeczności lokalnych 3.1. Współpraca terytorialna instytucji świadczących usługi publiczne 3.2. Wspieranie przedsięwzięć kulturalnych, rekreacyjno-edukacyjnych oraz inicjatyw społecznych 3.3. Fundusz Mikroprojektów IV. Pomoc techniczna</p>	<p>258.2 (w tym dofinansowanie EFRR: 219,5)</p>
<p>PO WT Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacja</p>	<p>Intensyfikacja opartej na partnerstwie współpracy między Polską a Słowacją w celu zrównoważonego rozwoju regionów pogranicza</p>	<p>I. Rozwój infrastruktury transgranicznej 1.1. Infrastruktura komunikacyjna i transportowa 1.2. Infrastruktura ochrony środowiska II. Rozwój społeczno-gospodarczy 2.1. Rozwój współpracy transgranicznej w zakresie turystyki 2.2. Ochrona dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego 2.3. Projekty sieciowe III. Wspieranie inicjatyw lokalnych (mikroprojekty) IV. Pomoc techniczna</p>	<p>187.7 (w tym dofinansowanie EFRR: 159,5)</p>

PO WT Polska – Litwa	Wspieranie zrównoważonego rozwoju obszaru przygranicznego poprzez podniesienie ekonomicznej, społecznej i terytorialnej spójności regionów po obu stronach granicy	<p>I. Wzrost konkurencyjności i produktywności regionu transgranicznego</p> <p>1.1. Modernizacja małej infrastruktury ekonomicznej</p> <p>1.2. Promocja otoczenia biznesowego</p> <p>1.3. Rozwój zrównoważonej turystyki transgranicznej oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego</p> <p>II. Spójność transgraniczna oraz ogólna poprawa jakości obszaru transgranicznego</p> <p>2.1. Rozwój nowych i wzmacnianie istniejących sieci współpracy w obszarze społecznym i kulturalnym</p> <p>2.2. Poprawa środowiska życia</p> <p>III. Pomoc techniczna</p>	84,3 (w tym dofinansowanie EFRR: 71,7)
PO WT Południowy Bałtyk	Wzmocnienie zrównoważonego rozwoju obszaru Południowego Bałtyku poprzez wspólne działania zwiększające jego konkurencyjność i wzmacniające integrację między ludźmi i instytucjami	<p>I. Konkurencyjność gospodarcza</p> <p>1.1. Rozwój przedsiębiorczości</p> <p>1.2. Integracja szkolnictwa wyższego i rynków pracy</p> <p>1.3. Dostępność transportowa</p> <p>II. Atrakcyjność i wspólna tożsamość</p> <p>2.1. Zarządzanie środowiskiem Morza Bałtyckiego</p> <p>2.2. Oszczędność energii i energia odnawialna</p> <p>2.3. Zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego dla rozwoju regionalnego</p> <p>2.4. Inicjatywy społeczności lokalnych</p> <p>III. Pomoc techniczna</p>	75,3 (w tym dofinansowanie EFRR: 60,7)
GRANICE ZEWNĘTRZNE UE			Łącznie: 347,0 (tym dofinansowanie EISP: 318,3)
PWT Polska – Białoruś – Ukraina	Wspieranie transgranicznych procesów rozwojowych	<p>I. Wzrost konkurencyjności obszaru przygranicznego</p> <p>1.1. Lepsze warunki dla przedsiębiorczości</p> <p>1.2. Rozwój turystyki</p> <p>1.3. Poprawa dostępności regionu</p> <p>II. Poprawa jakości życia</p> <p>2.1. Ochrona środowiska w obszarze przygranicznym</p> <p>2.2. Sprawne i bezpieczne granice</p> <p>III. Współpraca sieciowa oraz inicjatywy społeczności lokalnych</p> <p>3.1. Rozwój regionalnych i lokalnych możliwości współpracy transgranicznej</p> <p>3.2. Inicjatywy społeczności lokalnych</p> <p>IV. Pomoc techniczna</p>	203,0 (w tym dofinansowanie EISP: 186,2)

PWT Litwa – Polska – Rosja	Wzmocnienie kontaktów między Polską, Rosją i Litwą poprzez intensyfikację współpracy dwustronnej i trójstronnej.	<p>I. Przyczynianie się do rozwiązywania wspólnych problemów i wyzwań</p> <p>1.1. Zrównoważone wykorzystanie środowiska</p> <p>1.2. Poprawa dostępności</p> <p>II. Wspieranie rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego</p> <p>2.1. Rozwój turystyki</p> <p>2.2. Rozwój potencjału ludzkiego poprzez poprawę warunków społecznych, rządzenia i szans edukacyjnych</p> <p>2.3. Zwiększenie konkurencyjności MŚP i rozwój rynku pracy</p> <p>2.4. Wspólne planowanie przestrzenne i społeczno-ekonomiczne</p> <p>IV. Pomoc techniczna</p>	144.0 (w tym dofinansowanie EISP: 132,8)
----------------------------	--	---	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Program Operacyjny Celu: „Europejska Współpraca Terytorialna” krajów Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia i Rzeczpospolitej Polskiej (województwo zachodniopomorskie) 2007-2013*, <https://www.evt.2007-2013.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/Polska-Meklemburgia.aspx>; *Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska (województwo lubuskie) – Brandenburgia 2007-2013 w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej*, <http://pl.pbb.eu/index/?id=a8c88a0055f636e4a163a5e3d16adab7>; *Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007-2013*, http://www.sn-pl.eu/media/pl/genehmigte_Gesamtfassung_PL.pdf; *Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013*, <http://old.cz-pl.eu/pl/dokument-programowy.html>; *Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Słowacka 2007-2013*, <http://pl2007-2013.plsk.eu/index/?id=cedebb6e872f539bef8c3f919874e9d7>; *Program Współpracy Transgranicznej Polska – Litwa*, <http://lietuva-polska.eu/pl/dokumenty.html>; *Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk*, http://www.evt.2007-2013.gov.pl/sites/default/files/files/12942/67046200_1412981015_PWT_Poludniowy_Baltyk_2007_13.pdf; *Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2007-2013*, http://www.pl-by-ua.eu/upload/pl/PL-BY-UA_PL.pdf; *Lithuania-Poland-Russia Cross-Border Co-operation Programme 2007-2013*, http://lt-pl-ru.eu/upload/en/Operational_Programme.pdf

W okresie finansowania 2007-2013 na rozwój współpracy terytorialnej (w ramach EWT) z budżetu Unii Europejskiej przeznaczono 7,75 mld euro (co stanowiło 2,52% alokacji polityki spójności), z czego na współpracę transgraniczną przypadło 73,86% środków. Z kolei budżet EISP na okres 2007-2013 wyniósł 11,2 mld euro, z czego 95% przeznaczono na programy krajowe i międzynarodowe, a jedynie 5% – na programy współpracy transgranicznej⁹. Łączna kwota alokacji środków EFRR na programy realizowane na wewnętrznych granicach Polski wyniosła 802,2 mln euro, natomiast kwota alokacji na programy finansowane w ramach EISP na obszarach położonych przy zewnętrznych granicach Polski została określona na poziomie 318,3 mln euro. Biorąc pod uwagę zróżnicowaną wysokość wkładu własnego, wynoszącą co najmniej 15% w przypadku EFRR oraz 10% w przypadku EISP, łączny budżet programów został określony odpowiednio na poziomie 1031,9 mln euro oraz 347,0 mln euro.

O znacznie niższym poziomie alokacji środków przeznaczonych na programy współpracy transgranicznej z udziałem Polski na lata 2007-2013 realizowanych na granicach zewnętrznych UE w porównaniu do programów realizowanych na granicach wewnętrznych świadczy również sumaryczna wartość budżetów obu instrumentów w przeliczeniu na łączną powierzchnię obszarów wsparcia oraz liczbę zamieszkującej je ludności. Pula środków przeznaczonych na programy współfinansowane ze środków EFRR wyniosła w analizowanym okresie 2399,0 euro w przeliczeniu na 1 km² powierzchni obszaru wsparcia oraz 25716,7 euro w przeliczeniu na 1000 ludności, wobec zaledwie 673,8 euro na 1 km² oraz 9878,4 euro na 1000 ludności w przypadku programów współfinansowanych z EISP.

W ramach programów współpracy transgranicznej realizowanych na wewnętrznych granicach UE w trakcie perspektywy finansowej 2007-2013 wdrożono 994 projekty o łącznej wartości 981,0 mln euro, z czego dofinansowanie z EFRR wyniosło 852,0 mln euro. Z kolei na zewnętrznych granicach UE zrealizowano 206 projektów o łącznej wartości 398,8 mln euro, z czego dofinansowanie w ramach EISP wyniosło 336,2 mln euro. Oznacza to, że średnia wartość projektów realizowanych na wewnętrznych granicach UE wyniosła 986,9 tys. euro, wobec 1936,7 tys. euro w przypadku projektów realizowanych na granicach zewnętrznych. O prawie dwukrotnie większej średniej wartości projektów współfinansowanych w ramach EISP przesądziły jednak tzw. duże projekty strategiczne, związane przede wszystkim z budową, modernizacją i doposażeniem przejść granicznych (tabelka 3)¹⁰.

⁹ *European Neighborhood and Partnership Instrument (2007-2013)*; <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:r17101> [dostęp: 27.03.2017].

¹⁰ B. KAWAŁKO, *Program Polska – Białoruś – Ukraina w polityce rozwoju regionów przygranicznych*, „Barometr Regionalny” 2015, nr 2, s. 14.

Tab. 3. Projekty realizowane w ramach programów współpracy transgranicznej UE z udziałem Polski

Program Operacyjny WT	Liczba projektów ogółem	Liczba projektów w poszczególnych działaniach	Zakontraktowane środki	
			wartość ogółem	dofinansowanie ze środków EFRR/EISP
			w mln euro	
GRANICE WEWNĘTRZNE UE				
PO WT Polska (województwo zachodniopomorskie) – Niemcy (Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia)	69	I – 24* II – 20 III – 25	148,9	124,0
PO WT Polska (województwo lubuskie) – Niemcy (Brandenburgia)	108	1.1 – 45 1.2 – 7 1.3 – 6 2.1 – 10 2.2 – 5 2.3 – 3 3.1 – 13 3.2 – 8 4.1 – 11	160,6	132,5
Polska (województwo lubuskie i województwo dolnośląskie) – Niemcy (Saksonia)	146	1.1 – 8 1.2 – 24 1.3 – 6 1.4 – 19 1.5 – 3 2.1 – 20 2.2 – 17 2.3 – 16 2.4 – 16 2.5 – 12 2.6 – 5	99,0	95,5
PO WT Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska	297	1.1 – 33 1.2 – 21 1.3 – 20 2.1 – 17 2.2 – 95 2.3 – 20 3.1 – 19 3.2 – 51 3.3 – 21	200,0	199,3
PO WT Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka	130	1.1 – 17 1.2 – 20 2.1 – 26 2.2 – 27 2.3 – 19 3.1 – 1 4.1 – 20	212,9	169,0
PO WT Polska – Litwa	149	1.1 – 21 1.2 – 13 1.3 – 40 2.1 – 57 2.2 – 18	79,2	67,3
PO WT Południowy Bałtyk	95	1.1 – 9 1.2 – 6 1.3 – 6 2.1 – 11 2.2 – 5 2.3 – 10 2.4 – 39 3.1 – 9	80,3	64,5
Łącznie:	994	–	981,0	852,0

GRANICE ZEWNĘTRZNE UE				
Polska – Białoruś – Ukraina	130	1.1 – 9 1.2 – 21 1.3 – 10 2.1 – 16 2.2 – 10 3.1 – 45 3.2 – 6 4.1 – 13	211,6	190,8
Litwa – Polska – Rosja	76	1.1 – 10 1.2 – 5 2.1 – 16 2.2 – 24 2.3 – 4 2.4 – 1 3.1 – 16	187,1	145,4
Łącznie:	206	–	398,8	336,2

* oznaczenia osi priorytetowych jak w tabeli 2.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Mapa dotacji UE*, <http://www.mapadotacji.gov.pl/projekty>; *Program Operacyjny Krajów Związkowych Meklemburgia – Pomorze Przednie/ Brandenburgia i Rzeczpospolita Polska (województwo zachodniopomorskie) – Raport z realizacji za 2014 r.*, http://www.interreg4a.info/fileadmin/user_upload/dateien/berichte/2014/PL_Int4a_Raport_z_realizacji_2014_final_2015-06-26_2_.pdf; *Raport ewaluacyjny – Efekty realizacji Programu operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska (województwo lubuskie) – Brandenburgia 2007-2013*, <http://pl.plbb.eu/index/?id=52292e0c763fd027c6eba6b8f494d2eb>; *Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007-2013 – lista beneficjentów*, http://www.sn-pl.eu/media/de_pl/liste_der_beguenstigten/15-12-01_OP_SN-PL_Liste_der_Beguenstigten_Lista_beneficjentow.pdf; *Interreg Lietuva – Polska Projekty*, <http://lietuva-polska.eu/pl/interreg.html>; *Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2007-2013 – Projekty zakontraktowane z naborów*, <http://www.pl-by-ua.eu/pl>; *Program Współpracy Transgranicznej Litwa – Polska – Rosja 2007-2013*, <http://eurobalt.org.pl/aktualnosci/183/program-wspolpracy-transgranicznej-litwa-polska-rosja-2007-2013>.

Inicjatywy realizowane w ramach współpracy transgranicznej miały na celu wielopłaszczyznowy rozwój współpracujących jednostek terytorialnych, przyczyniający się do wzmacniania ich spójności społeczno-gospodarczej oraz poprawy konkurencyjności. Realizacja wspólnych działań w ramach poszczególnych Programów Operacyjnych przyczyniła się również do rozwijania i zacieśniania dobrych stosunków sąsiedzkich. W latach 2007-2013 najwięcej projektów współpracy transgranicznej z udziałem Polski realizowanych na granicach wewnętrznych UE dotyczyło działań związanych ze wspieraniem rozwoju turystyki (18,6%), rozwojem infrastruktury transportowej (15,3%), rozwojem kontaktów i współpracy (13,6%), a także przedsięwzięć kulturalnych (9,4%) oraz inicjatyw z zakresu ochrony środowiska (7,1%). Z kolei w przypadku programów realizowanych na zewnętrznych granicach UE najliczniejsze były projekty służące rozwojowi kontaktów i współpracy transgranicznej (24,8%), wspieraniu rozwoju turystyki (18,0%), ochronie środowiska (12,6%) oraz inicjatywy w zakresie integracji społecznej i edukacji (11,7%) (tabela 3).

UWAGI KOŃCOWE

Kompleksowa ocena współpracy transgranicznej realizowanej w latach 2007-2013 na wewnętrznej granicy UE w ramach EWT oraz na granicy zewnętrznej (w ramach EIPS), jej efektów i wpływu na rozwój regionów przygranicznych, będzie możliwa dopiero po dokonaniu pełnej ewaluacji omawianych programów. Na podstawie dokonanej analizy można jednak zwrócić uwagę na pewne podobieństwa oraz różnice charakteryzujące współpracę transgraniczną realizowaną na wewnętrznych i zewnętrznych granicach UE oraz określić stojące przed nią wyzwania w perspektywie lat 2014-2020.

Współpraca transgraniczna jest jednym z zasadniczych elementów strategii integracji państw członkowskich UE. Europejska Współpraca Terytorialna została wskazana jako odrębny cel (jeden z trzech w latach 2007-2013 oraz jeden z dwóch w latach 2014-2020) polityki spójności, co przy jednoczesnym zwiększeniu środków z EFRR na projekty realizowane przez partnerów UE świadczy o jej stale rosnącym znaczeniu. Realizacja programów współpracy transgranicznej współfinansowanych w ramach EWT pozwoliła na rozwój kontaktów bilateralnych i multilateralnych oraz różnorodnych form kooperacji pomiędzy sąsiadującymi ze sobą regionami przygranicznymi UE. Jednocześnie programy EWT, stanowiąc uzupełnienie krajowych i regionalnych programów operacyjnych, przyczyniły się do rozwoju ich potencjału gospodarczego i ludzkiego, choć zakres tego wpływu należy uznać za ograniczony. Skala oddziaływania programów współpracy transgranicznej w ramach EWT jest bowiem zbyt mała, by mogły one istotnie wpłynąć na integrację funkcjonalną obszarów położonych po obu stronach granicy. Nie są one również w stanie zniwelować barier rozwojowych, wynikających z przygranicznego położenia.

Ograniczenia te w jeszcze większym stopniu widoczne są w przypadku programów współpracy transgranicznej realizowanych w ramach EISP w regionach przygranicznych położonych przy zewnętrznej granicy UE. Obszary te bardziej dotkliwie odczuwają negatywne aspekty związane z położeniem przy granicy charakteryzującej się znacznym poziomem szczelności i niską przenikalnością, a tym samym stanowiącej istotną barierę dla rozwoju współpracy gospodarczej oraz kontaktów międzyludzkich. Co prawda inicjatywy podejmowane w ramach programów współpracy transgranicznej współfinansowanych z EISP również sprzyjają rozwijaniu wzajemnych relacji, budowie atmosfery zrozumienia oraz przełamywaniu barier mentalnych, to jednak nie są one w stanie przyczynić się do przezwyciężenia peryferyjności gospodarczej regionów położonych wzdłuż północno-wschodniej i wschodniej granicy Polski.

W związku z powyższym należy założyć, że wpływ programów współpracy transgranicznej współfinansowanych ze środków europejskich w aktualnej perspektywie finansowej (obejmującej okres 2014-2020¹¹) na rozwój społeczno-gospodarczy oraz wzmocnienie powiązań funkcjonalnych regionów położonych po obu stronach granic Polski będzie równie niewielki. Dotyczyć to będzie przede wszystkim programów realizowanych wzdłuż zewnętrznych granic UE, a świadczyć o tym może alokacja środków finansowych przeznaczonych na rozwój współpracy transgranicznej w ramach EFRR oraz Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (EIS)¹² w latach 2014-2020. O ile budżet EFRR na realizację programów współpracy transgranicznej na wewnętrznych granicach UE w Polsce nieznacznie wzrósł z 802,2 do 821,0 mln euro (tj. o 2,3%), o tyle pula środków przeznaczonych na realizację inicjatyw transgranicznych na granicach zewnętrznych UE uległa wyraźnemu zmniejszeniu z 318,3 do 245,3 mln euro (tj. o 22,9%)¹³. Wydaje się więc, iż sama Komisja Europejska nie traktuje EIS jako realnej szansy na budowanie przestrzeni stabilności i dobrobytu w najbliższym otoczeniu UE. Oznacza to, iż przy uwzględnieniu znacznego wsparcia finansowego dla polskich regionów przygranicznych w ramach polityki spójności UE (obejmującego m.in. Regionalne Programy Operacyjne, jak również specjalny Program Operacyjny Polska Wschodnia) oraz braku podobnych instrumentów w przypadku regionów położonych po drugiej stronie granicy zewnętrznej UE, programy współpracy transgranicznej realizowane w ramach EIS nie będą również w stanie zapobiec prawdopodobnym procesom asymetryzacji i pogłębienia się dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów transgranicznych na korzyść regionów położonych po stronie polskiej.

¹¹ Pierwsze nabory wniosków w ramach PWT 2014-2020 przeprowadzono w drugiej połowie 2016 r.

¹² Europejski Instrument Sąsiedztwa (EIS) zastąpił znany z poprzedniej edycji Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP).

¹³ Obliczenia własne na podstawie: *Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej i Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa*; <https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/przeczytaj-o-programach/> [dostęp: 21.04.2017]. Realizowany w latach 2007-2013 Program Współpracy Transgranicznej Litwa – Polska – Rosja został zastąpiony przez dwa programy: Polska – Rosja oraz Litwa – Rosja. Jednakże biorąc pod uwagę wartość wkładu EFRR w realizację PWT Litwa – Rosja 2014-2020 na poziomie 19,0 mln euro, łączna alokacja środków na obszar porównywalny z obszarem wsparcia PWT PL-BY-UA oraz PWT LT-PL-RU uległa zmniejszeniu z 318,2 do 264,3 mln euro, tj. o 16,9%. *Lithuania – Russia CBC Programme 2014–2020*, http://www.eni-cbc.eu/lr/data/public/uploads/2015/09/d1_ltru_draft_4_20150603.pdf [dostęp: 22.03.2017].

BIBLIOGRAFIA

- Belstat, www.belstat.gov.by
- European Charter for Border and Cross-Border Regions, Association of European Border Regions, Gronau 2011, http://www.aebr.eu/files/publications/110915_Charta_EN_clean.pdf [dostęp: 29.04.2017].
- European Neighborhood and Partnership Instrument (2007-2013), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:r17101> [dostęp: 27.03.2017].
- Europejska Konwencja Ramowa o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi, Dz.U. 1993, Nr 61, poz. 287.
- Eurostat Database, <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- Infoeuro: http://ec.europa.eu/budget/contracts_grants/info_contracts/inforeuro/index_en.cfm [dostęp: 29.04.2017].
- Interreg Lietuva–Polska: Projekty, <http://lietuva-polska.eu/pl/interreg.html> [dostęp: 15.12.2016].
- JAKUBOWSKI A., BRONISZ U., Granica Unii Europejskiej jako czynnik (dez)aktywizujący rozwój i konkurencyjność obszarów przygranicznych, w: Wybrane aspekty rozwoju i konkurencyjności nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej, red. A. Grynia, Wilno: Uniwersytet w Białymstoku 2015.
- JAKUBOWSKI A., MISZCZUK A., KAWAŁKO B., KOMORNICKI T., SZUL R., The New EU's Borderland: Cross-border Relations and regional development, Oxon–New York: Routledge 2017.
- KAWAŁKO B., Program Polska – Białoruś – Ukraina w polityce rozwoju regionów przygranicznych, „Barometr Regionalny” 2015, nr 2, s. 14.
- Lithuania–Poland–Russia Cross-Border Co-operation Programme 2007-2013, http://lt-pl-ru.eu/upload/en/Joint_Operational_Programme.pdf [dostęp: 22.03.2017].
- Lithuania–Russia CBC Programme 2014-2020, http://www.eni-cbc.eu/lr/data/public/uploads/2015/09/d1_ltru_draft_4_20150603.pdf [dostęp: 22.12.2016].
- Mapa dotacji UE, <http://www.mapadotacji.gov.pl/projekty> [dostęp: 22.12.2016].
- MISZCZUK A., Dysproporcje społeczno-ekonomiczne jako uwarunkowanie współpracy transgranicznej (na przykładzie pogranicza polsko-ukraińskiego), w: Kadry dla gospodarki transgranicznej, red. M. Kowerski, I. Pieczykołan, Zamość: WSZiA w Zamościu 2012.
- MORACZEWSKA A., Transformacja funkcji granic Polski, Lublin: Wydawnictwo UMCS 2008.
- Program Operacyjny Celu „Europejska Współpraca Terytorialna” krajów Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia i Rzeczpospolitej Polskiej (województwo zachodniopomorskie) 2007-2013, <https://www.ewt.2007-2013.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/Polska-Meklemburgia.aspx> [dostęp: 22.03.2017].
- Program Operacyjny Krajów Związkowych Meklemburgia – Pomorze Przednie/ Brandenburgia i Rzeczpospolita Polska (województwo zachodniopomorskie) – Raport z realizacji za 2014 r., http://www.interreg4a.info/fileadmin/user_upload/dateien/berichte/2014/PL_Int4a_Raport_z_realizacji_2014_final_2015-06-26_2_.pdf [dostęp: 15.03.2017].
- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007-2013, http://www.sn-pl.eu/media/pl/genehmigte_Gesamtfassung_PL.pdf [dostęp: 2.02.2017].
- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007-2013 – lista beneficjentów; http://www.sn-pl.eu/media/de_pl/liste_der_beguenstigten/15-12-01_OP_SN-PL_Liste_der_Beguenstigten_Lista_beneficjentow.pdf [dostęp: 15.12.2016].
- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska (województwo lubuskie) – Brandenburgia 2007-2013 w ramach „Europejskiej Współpracy Terytorialnej”, <http://pl.plbb.eu/index/?id=a-8c88a0055f636e4a163a5e3d16adab7> [dostęp: 2.02.2017].
- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013, <http://old.cz-pl.eu/pl/dokument-programowy.html> [dostęp: 2.03.2017].

- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013, <http://pl2007-2013.plsk.eu/index/?id=cdeebb6e872f539bef8c3f919874e9d7> [dostęp: 2.03.2017].
- Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2007-2013, http://www.pl-by-ua.eu/upload/pl/PL-BY-UA_PL.pdf [dostęp: 12.03.2017].
- Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2007-2013: Projekty zakontraktowane z naborów, <http://www.pl-by-ua.eu/pl> [dostęp: 15.03.2017].
- Program Współpracy Transgranicznej Polska – Litwa; <http://lietuva-polska.eu/pl/dokumenty.html> [dostęp: 15.04.2017].
- Program Współpracy Transgranicznej Litwa – Polska – Rosja 2007-2013, <http://eurobalt.org.pl/aktualnosci/183/program-wspolpracy-transgranicznej-litwa-polska-rosja-2007-2013> [dostęp: 15.04.2017].
- Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk, http://www.ewt.wzp.pl/sites/default/files/files/12942/67046200_1412981015_PWT_Poludniowy_Baltyk_2007_13.pdf [dostęp: 2.04.2017].
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej, <http://www.ewt.2007-2013.gov.pl/wstepdofunduszyeuropejskich/strony/programy.aspx> [dostęp: 22.04.2017].
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej i Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa, <https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/przeczytaj-o-programach/> [dostęp: 21.04.2017].
- Rosstat, <http://www.gks.ru> [dostęp 29.03.2017].
- Ukrstat, <http://www.ukrstat.gov.ua/> [dostęp 29.03.2017].
- World Bank Database, <http://data.worldbank.org/indicator/PA.NUS.PPP?view=chart> [dostęp: 29.03.2017].

POLITYKA SPÓJNOŚCI
ORAZ EUROPEJSKI INSTRUMENT SĄSIEDZTWA I PARTNERSTWA
JAKO NARZĘDZIA WSPARCIA WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ
NA WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH GRANICACH UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie

Współpraca transgraniczna jest częścią Europejskiej Współpracy Terytorialnej, a tym samym zasadniczym elementem strategii integracji państw członkowskich Unii Europejskiej. Jednakże realizacja i efektywność współpracy uwarunkowana jest rodzajem granicy, bowiem położenie przy wewnętrznej granicy UE stanowi potencjalną szansę rozwojową, zaś przy zewnętrznej wiąże się z przełamywaniem różnorodnych barier, w tym m.in. instytucjonalnych, organizacyjnych i prawnych. Celem artykułu jest dokonanie analizy porównawczej współpracy transgranicznej realizowanej w latach 2007-2013 i finansowanej w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej oraz Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa. Autorzy uwzględnili wszystkie programy współpracy transgranicznej z udziałem Polski, przeanalizowali cele oraz priorytety poszczególnych programów, wskazując najważniejsze obszary wsparcia, ramy finansowe programów oraz efekty realizacji projektów w ramach poszczególnych programów.

Słowa kluczowe: współpraca transgraniczna; granice wewnętrzne UE; granice zewnętrzne UE; Europejska Współpraca Terytorialna; EWT; Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa; EISP.

COHESION POLICY
AND THE EUROPEAN NEIGHBOURHOOD AND PARTNERSHIP INSTRUMENT
AS A TOOL TO SUPPORT CROSS-BORDER COOPERATION
ON THE INTERNAL AND EXTERNAL BORDERS OF THE EUROPEAN UNION

S u m m a r y

Transborder cooperation is a component of the European Territorial Cooperation and therefore an essential part of the integration strategy of EU Member States. However, the implementation and effectiveness of cooperation is determined by the type of the border. Location at the internal UE border means potential development opportunity, whereas at the external is associated with overcoming a set of variety obstacles, including institutional, organizational and legal. The article aims to make the comparative analysis of transborder cooperation implemented in 2007-2013 and financed under the European Territorial Cooperation and the European Neighborhood and Partnership Instrument. The Authors took into account all transborder programs involving Poland, analyzed the objectives and priorities of the individual programs, pointing out the key support areas, the financial framework and the outcomes of projects within programs.

Key words: cross-border cooperation; internal borders of the EU; external borders of the EU; European Territorial Cooperation; ETC; European Neighbourhood and Partnership Instrument; ENPI.